

6. september 2010

Reform eller nytænkning.

Den britisk-amerikanske kreativitets- og læringsforsker, professor Ken Robinson (se www.ted.com) sagde engang i et foredrag: En reform er et forsøg på at reparere en "broken model". En reform er konformitet. Er udtryk for vanetænkning i den forstand af ordet, som Robinson benytter. Nytænkning er at tænke ud på den anden side af vanen. Vaner er downloadning. Vaner kender vi alle, og nogle vaner er så stærke, at vi ikke engang ser dem. Vi er vanen. Nogle gange oplever og mærker vi det, og bliver måske flove eller forlegne. Men ofte mærker vi det ikke. Mærker det ikke, før vi bliver bragt i en helt ny situation, spejler os i noget nyt, hører noget nyt, bliver konfronteret med noget nyt eller anderledes. Vil man noget nyt med sin virksomhed, sin skole eller skolevæsen, så må man først se den nuværende virksomheds eller skoles situation – på godt og ondt – klart.

Det er en dyb del af skole- og undervisnings-tænkningen, at man skal lære lektier. Mange voksne elever (studerende) har dette begreb, lektier, så dybt inde i sig, at de som 20-, 30- og 40-årige endnu taler om lektier, hvor de i stedet for skulle tale om at studere, reflektere, undres, spørge, nyformulere, være selvstændige, proflektere mm. Men de er i stedet optaget af systemets lektionskrav og eksamensforordninger.

Vi har mange lektier om ledelse, skole, undervisning, læring, kreativitet og meget andet. Vi har lært mange lektier om godt og ikke-godt; mange lektier om samfundet, politik, demokrati mm. Meget tager vi for givet. Og meget er vi derfor ubevidste om. Mange

af disse lektier er udviklet og afprøvet under radikalt andre samfundsforhold, end dem, som vi må forvente, at nutidens børn vil møde som voksne – inde i fremtiden, om 20, 30, 40 år.

Men af vane, frygt, angst, tradition mm holder vi krampagtigt fast i disse lektier; de virker mest sikre; vi kender dem; er fortrolige og trygge. Så vi holder fast. Gentager. Repeterer. Downloader. Ja, undertiden er vi så bange, at vi afviser selv forsigtige drøftelser af andre fremtider, af andre måder at møde fremtiden på; afviser at det er muligt at møde fremtiden med andre begreber, modeller og løsningsmuligheder, end de kendte. Og dog er sandheden, at vi ikke kan bevæge os ind i og træffe beslutninger om fremtiden, medmindre vi gør os tanker om den. Har billeder af den.

Vi er ofte så fokuseret på det problematiske og vanskelige i at møde fremtiden med den praksis og de løsningsmodeller, som vi har med os fra fortiden, at vi overser alle de potentialer og andre muligheder, der ligger gemt inde i den tanke og overvejelse: At møde fremtiden på en anden, måske en helt anden måde.

Vi fokuserer på problemet, på symptomerne og overser, at det er vores forældede tænkning og holden-fast, der skaber problemet. Men problemet er ikke en selvfølge. Problemet kan ikke løses, men opløses. Vi er eksperter i problemformulering, problemafgrænsning, problemanalyse og problemløsning, men problemløsning er ofte det samme som at fastholde os selv i noget, der burde

erstattes eller nytænkes. På den måde hænger reform, i den oven for nævnte betydning, og problemløsning tæt sammen.

Problemet er udtryk for, at vi er kørt fast; at vi kører i ring; at vi prøver at kurere sygdommen med den adfærd, der har skabt den; at vi kurerer bivirkningen af medicinen med den selvsamme medicin, der har skabt bivirkningen. Kontraproduktiv adfærd og ledelse. Vi prøver at løse problemerne med den ledelses-, samfunds- og organisationstænkning, der har skabt dem. Det kan vi ikke. Det påpegede på flere måder bl.a. Albert Einstein. Vi tænker os ikke op over og ud over problemet eller symptomerne, og derfor ser vi heller ikke alle potentialerne og mulighederne. Vi ser dem ikke. Vi ser kun problemer og begrænsninger.

For at vende tilbage til "the broken model". Det er et hårdt udtryk, og det skal ikke tages bogstaveligt. Det skal ikke tages bogstaveligt ind i den danske folkeskole eller den måde, som vi udøver ledelse på i danske virksomheder. Men! Tag det som en karakteristik af nogle systemer og tankemåder i alvorlige vanskeligheder – på flere niveauer og dimensioner.

Vi kan gennemføre lige så mange reparationer eller reformer, som vi vil – det vil ikke bringe os ud over, men tvært imod videre i de samme spor, som vi kender – alt for godt. Vi vil køre videre – hovedsagelig som vi plejer. Vi vil justere, korrigere, ændre, ja, men ikke ved den grundlæggende tænkning og model.

Besparelser er også ofte udtryk for vane-tænkning – udtryk for, at vi holder fast i modellen, systemet, og kører videre på et lavere niveau, med en anden produktivitet, i hvert fald kortsigtet, men det er business as usual.

Vor mulighed er at tænke os ud over "the broken model", ud over det eksisterende system – og tænke i højeste og nye potentialer. Vor mulighed er at møde vores fremtid skabende, kreativt, nytænkende, modige, nysgerrige, fordomsfrie (eller i det mindste mindre fordomsfulde).

Danmarks fremtid i en globaliseret og vanskelig verden bliver med sikkerhed meget anderledes, end den fortid vi kender. Vi må gøre os billeder af denne fremtid for at kunne være til stede lige nu. Vi må ligeledes have klare billeder af den fortid, som vi kommer fra. Uden billeder af fortid og fremtid kan vi ikke orientere os i nu'et. Vi kan ikke lede, undervise og træffe beslutninger. Vi skal lære af fortid og fremtid. Vi skal møde fremtiden nærværende, dvs. vågne og bevidste og med mod til at være skabende og kreative.

I dette ligger fremtidens – og det vil sige morgendagens – virksomhed og skole gemt. De er der. De har allerede et stille potentielt liv; det vil sige: Vi kan se fremtidens virksomhed og skole for os. Vi kan forestille os dem; vi kan samtale om dem; vi kan tegne billeder af dem; vi kan respektere dem og lade dem få chancer – chancer for at blive forstået; chancer for at få liv; chancer for at blive afprøvet – både på tankeplanet og konkret – i det såkaldt virkelige liv.

Om dette handler ledelsesprocesser i virksomheder, skoler, kommuner mm. Dvs. det handler om, med respekt for hinanden og hinandens drømme og billeder; med respekt for vore forskellige forståelser af virksomheder og samfund og samfundsudviklingen – at give plads til skabende, kreative tanker om – en anden virksomhed eller skole. Ikke noget med færdige løsninger, ikke rigtige eller forkerte svar og løsninger, men netop tanker, muligheder, påstande, hypoteser, drømme, billeder.

En kendt forsker har sagt: Fortiden og fremtiden findes ikke. Det eneste, der findes, er nu'et. Fortiden og fremtiden – forstået som vore billeder og konstruktioner af dem – er vor måde at være til stede i nu'et på. Vi er til stede med de opfattelser og billeder, som vi har lige nu af fortid og fremtiden. Det er interessant og vigtigt, og det peger på, hvor vigtigt det fremtidsarbejde er, som ledere, politikere og mange andre praktiserer med henblik på at møde og skabe ændrede fremtider.

Hildebrandt & Brandi